

պակ տուեր՝ ան ստակը առեր էր, կրնայ ըլլալ որ առածը գինի խմելու տայ. ասով աւելի շուտ ալ կը փճանայ առած ստակը: Ուրեմն տէրութեան մը կամ երկրի մը համար՝ միայն ստակը հարստութիւն չէ:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Սկզբնաւոր երկրագործութեան:

Ե.

Հողին պարբերը և զանազան պէսակները:

Հ. Հողին տարերքը որոնք են.

Պ. Հողին տարերքը կամ նախնական նիւթերը ասոնք են. Վայլախաղ, ուսկից ապակի կը շինուի. ասոր զուտն է լեռան բերեղը:

Օ. Կոպ պաղէղ՝, որ սաստիկ բարակ հողմըն է, և ուսկից առաջ կուգայ բրտի կաւը. ասիկայ կը գտնուի պաղլեղի և տեսակ մը սև քարի ու գծաքարի մէջ:

Վիբ, ուսկից առաջ կուգան կրային քարերն ու մարմարիոնը. ասոր մէջ տեսակ մը թթուուտ կայ որ ջերմութեամբ կը ցնդի:

Մտնցմէ զատ, հողերուն մէջ կը գտնուի նաև մէկ նիւթ մը որ անոնց պարարտութեանը գլխաւոր պատճառն է, և անկէ առաջ կուգայ բոյսերուն սննդարար հիւթը. աս նիւթը սև ու թեթեւ հողմըն է, և օդին խոնաւութիւնը իրեն կը քաշէ: Միւկայ առաջ կուգայ կենդանեաց ու բուսոց մնացորդներուն փտտելէն:

Հ. Պարզ հողերը քանի կը բաժնուին.

Պ. Երկու, հանքային ու բոսախան: Հանքային հողերը իրենց մասանց խոշորութեանը նայելով՝ կ'ըլլան խիճ կամ կոպիճ, աւազ, փոշի, կաւ: Խիճերը ինչ ժայռի կտոր են նէ՝ ա-

նոր յատկութիւնները կ'ունենան: Խիճ աւազը երկու տեսակ է. մէկը կարծր, մէկալը կակուղ. կարծրը ձեւացած է գայլախաղէ կամ քուարցի փոշիէ, և կակուղը՝ փոշի դարձած կրային քար է:

Փոշին անանկ բարակ է որ եթէ չոր ըլլայ՝ հովը կ'առնէ զինքը կը տանի. ջրի հետ խառնուելով կը պղտորէ զանիկայ, և թէ որ հանդարտ մնայ՝ տակը կը նստի:

Վաւը հողին ամենաբարակ մասունքն է, որ ձեռքով չօշափես նէ՝ շատ կակուղ է. ջրի հետ խառնուելով մասունքը մէկմէկու կը կպչին, անանկ որ բոլորը մէկ զանգուած կ'ըլլան ու սաստիկ կրակի կը դիմանան: Երկրագործները երկու տեսակ կը բաժնեն կաւը. մէյմը ճախ որ կաւի՝ ճի հետ խառնուածն է, մէյմըն ալ՝ որ աւազով խառն է:

Հ. Բուսական պարզ հողերը քանի տեսակ են.

Պ. Երկու. մէյմը սև. հող, որ թեթեւ, ու չորցած ժամանակը փրխրուն է. ջրի մէջ ձգելով տակը կը նստի, բայց կպչուն չէ, ու մէկ զանգուած չըլլար. ասոր մէջ կան ածխային նիւթեր, և թէ որ ջրի մէջ ձգես՝ ջուրը սև գոյն մը կ'առնէ:

Երկրորդը Բարակ կ'ըսուի, որ կէս մը փտտած բոյսերէ կը ձևանայ. չորնալով կը կարծրանայ, ու դժուար կը փշրի:

Հ. Բնդարձակ երկրի մը հողը կըրնայ ըլլալ որ պարզ ըլլայ.

Պ. Մ բանս խիստ քիչ անգամ կը պատահի. ուստի վարուցանի երկիրները տեսակ տեսակ հողերէ խառնուած ու բաղադրուած են, և ինչ տեսակ հողն որ աւելի կայ մէջը՝ ան անունովը կը կոչուին. զոր օրինակ կ'ըսուին խճային հող, աւազուտ հող, կաւոտ հող, կրային հող, թորպային հող ևն. աս ըսել չէ թէ բոլորը աւազ է կամ կիր է ևն, հապա թէ մեծ մասը աւազ կամ կիր է: